

Т.П.ШЕВЧЕНКО, аспірант, Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

СУБ'ЄКТИ, ОБ'ЄКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

З кожним роком збільшується кількість підприємств, що прагнуть будувати свою діяльність на засадах корпоративної соціальної відповідальності. Разом з тим, ця сфера діяльності є не має достатньої кількості досвіду серед вітчизняного бізнесу.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, стейкхолдери, держава, підприємство.

Вступ. Бурхливий економічний розвиток та поява гострих соціальних проблем обумовила необхідність залучення бізнесу до вирішення цих проблем. Об'єднання представників бізнесу, суспільства та влади призвело до появи корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), яка є рушійною силою у формуванні етичної поведінки бізнесу.

Процеси глобалізації, що відбуваються в світі призвели до активного залучення представників вітчизняного бізнесу до міжнародної співпраці, в тому числі до інтенсифікації зовнішньої торгівлі. Виходячи на зовнішні ринки, підприємство стикається з високим рівнем конкуренції та необхідністю створення додаткових конкурентних переваг.

Однією з таких переваг може стати формування своєї діяльності на засадах КСВ.

Аналіз достатніх досліджень та літератури. Теоретичний аспект проблемної сутності КСВ та її значення для продуктивної роботи підприємств сформовано з врахуванням ідей, що викладені у роботах визнаних зарубіжних авторів [С.Ааронсон, С.Адамс, Р.Агилера, М.Барнетт, Р.Беннетт, Т.Бредгард, Д.Вуд, П.Друкер, М.Кларксон, Б.Корнелл, А.Керролл, А.МакУільямс, Дж.Мун, П.Родригез, Р.Саломон Д.Сигель, С.Уільямс, П.Уочман, С.Уеддок, Р.Уелфорд, М.Форстер, М.Фрідман, Р.Фріман, К.Фукукава, С. Хедберг, А.Шапіро та ін.]. Серед вітчизняних авторів слід підкреслити вклад В. Воробей, С. Ілляшенко, С. Князь, О. Кузьмін, М. Стародубська, Ю. Благоев, А. Деревянченко, С. Литовченко, В. Євтушенко та інші. Особливо слід підкреслити актуальність даного дослідження для України, де склалися досить непрості взаємини бізнесу і суспільства, де існує сильна диференціація доходів населення, що може привести до соціальної нестабільності. Для досягнення високих результатів в довгостроковому періоді українські економісти повинні звернути пильну увагу на формування сприятливого бізнесу-середовища, яке б сприяло економічному зростанню і плідним партнерським взаєминам бізнесу, суспільства і держави, побудованим на принципах соціальної відповідальності перед громадянами.

© Т.П.Шевченко, 2013

Мета статті. Метою даної статті є дослідження відмінностей та особливостей КСВ у зовнішньоекономічній діяльності, а також визначення суб'єктів та об'єктів КСВ у зовнішньоекономічній діяльності.

Постановка проблеми. Розвиток КСВ має велике значення для діяльності будь-якого підприємства. Впровадження принципів КСВ в стратегію компанії дає їй велику кількість конкурентних переваг. Разом з тим досить маловивченим залишається питання реалізації КСВ у зовнішньоекономічній діяльності. На даний момент реалізацію таких технологій здійснюють лише транснаціональні компанії, хоча малий та середній бізнес могли б переймати подібний досвід.

Матеріали досліджень. В умовах трансформації вітчизняної економіки, розвитку процесів інтеграції України у міжнародну економічну спільноту, реорганізації відносин між державою та приватним бізнесом, першочергову важливість набувають моделі розвитку підприємства, що забезпечують конкурентоздатність та знижують ризики, пов'язані з невизначеністю економічного середовища.

Згідно із Законом України [1] суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а отже і суб'єктами корпоративної соціальної відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності є:

- фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;

- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, орговельні доми, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України а іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України;

- Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи.

Об'єкт КСВ у зовнішньоекономічній діяльності є досить багатостороннім, оскільки підприємство несе відповідальність перед багатьма стейкхолдерами (див.рис.1).

Отже, об'єктом КСВ у зовнішньоекономічній діяльності є всі його стейкхолдери, перед яким він несе відповідальність.

Взаємодія суб'єктів КСВ по відношенню до її об'єктів повинно базуватися на певній сукупності принципів, які виражають сутність цього поняття [2].

Такі принципи виражають природу поняття КСВ та характеризують його сутність. До них відносяться:

- відкритість - має на увазі надання широкому загалу доступу до інформації, що стосується безпосередньо діяльності компанії, прийнятих нею рішень тощо;
- системність – означає постійний характер здійснюваних заходів у сфері КСВ;
- значимість – говорить про масштабність та актуальність проектів та програм у сфері КСВ, які реалізує компанія;
- недопущення конфліктів – тобто дотримання компанією субординації та лояльності по відношенню до певних груп (релігійні, музикальні, політичні тощо);
- достовірність – означає правдивість даних та звітів щодо реалізації КСВ.

Разом з тим, реалізація КСВ у зовнішньоекономічній діяльності має певні особливості. Безумовно, мета будь-якої комерційної компанії це отримання прибутку. Проте підприємство функціонує в соціальному середовищі, а значить не може відокремитися від соціальних проблем та допомоги у їх вирішенні. В такій ситуації особливої важливості набуває питання – як компанія отримує прибуток:

- чи порушується інтереси будь-яких стейкхолдерів при отриманні компанією прибутків;
- чи не наносять її рішення та щоденна діяльність шкоди навколишньому середовищу та різним групам населення;
- наскільки прозоро, чесно і підзвітно поводить ся компанія [3].

На ці ж питання компанія має відповідати при виході на зовнішні ринки.

Результати досліджень. Відсутність у сучасній Україні укорінених традицій соціально відповідального підприємництва і, як наслідок, сформованої ідеології соціальної поведінки для бізнесу в цілому, призводить до недостатнього розуміння необхідності впровадження технологій КСВ у зовнішньоекономічну діяльність. До того ж відсутня з боку держави законодавчо встановлені рамки, що регулюють соціальну діяльність, а також відсутні чіткі процедури, якими можна керуватися при виборі напрямків соціальної активності.

В якості вирішення проблеми можна запропонувати розробку та прийняття чіткої законодавчої бази, яка б регулювала дану сферу. До того ж, докладання зусиль держави до приведення всіх підприємств до базового рівня соціальної відповідальності, (а саме, сплата податків, виплата заробітної плати та інше) стало б першим кроком на шляху до побудови соціально-відповідального суспільства та бізнесу.

Рис. – Групи стейкхолдерів компанії, яка займається зовнішньоекономічною діяльністю

В ході дослідження встановлені суб'єкти та об'єкти КСВ у зовнішньоекономічній діяльності. Сформовано головні принципи КСВ на зовнішніх ринках.

Суб'єкти КСВ у зовнішньоекономічній діяльності визначені законом України. В той час, як об'єктами КСВ є стейкхолдери компанії, тобто ті зацікавлені групи, на яких спрямована діяльність.

Висновки. На сьогоднішній день українське законодавство не окреслює сферу відносин, де може існувати корпоративне управління, проте певні розробки у сфері принципів корпоративного управління на національному рівні вже існують. Відтак більш глибоке дослідження світового досвіду в цьому питанні має стати наступним етапом розробки національного кодексу принципів корпоративного управління з перспективою запровадження його в дію на рівні окремих корпоративних суб'єктів.

Спостерігається небажання сприймати корпоративну соціальну відповідальність бізнесу через стереотипи: компанії не платять податки, компанії виробляють неякісну продукцію тощо. Але в цьому разі саме і зростає роль держави як контролюючого та регулюючого органу — компанія, як і кожна інша організація, має робити все в рамках закону: платити податки, випускати якісну продукцію. Сьогодні бізнес

розуміє: за умов глобалізації та відкритих ринків гарна репутація коштує більше, ніж несвоєчасна сплата податків.

Малий та середній бізнес на сьогодні не дуже активно застосовує принципи КСВ, більшість з таких бізнес-структур не володіють системним розумінням поняття КСВ, хоча можуть реалізовувати окремі благодійні програми, надавати адресну допомогу.

Список літератури: 1. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 16 листопада 2006 р. № 360-V // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=360-16>. 2. *Никитина Л. М.* Основные содержательные характеристики системы корпоративной социальной ответственности / Л. М. Никитина // Вестник ВГУ. Серия : Экономика и управление. – 2010. - №1. – С. 78 – 86. 3. *Саприкіна М. А.* Корпоративна соціальна відповідальність : моделі та управлінська практика : підручник / М. А. Саприкіна та ін. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с.

Надійшла до редколегії 22.03.2013

УДК 65.01

Суб'єкти, об'єкти та особливості корпоративної соціальної відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності / Т.П.Шевченко // Вісник НТУ „ХПР”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПР”. - 2013. - № 45 (1018) - С. 128-132. Бібліогр.: 7 назв.

С каждым годом увеличивается количество предприятий, которые стремятся строить свою деятельность на принципах корпоративной социальной ответственности. Вместе с тем, эта сфера деятельности не имеет достаточного количества опыта среди отечественного бизнеса.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, стейкхолдеры, государство, предприятие.

Every year the number of enterprises, which aim to build its activity on the principles of corporate social responsibility. However, this sphere of activity does not have sufficient experience among domestic business.

Key words: corporate social responsibility, stakeholders, state, enterprise.

УДК: 332.132: 316.32

Н.І.СКЛЯРУК, канд. екон. наук, доцент, ХНАМГ, Харків

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

Досліджено напрями державного регулювання розвитку малих міст. Визначено пріоритети та інструменти державної підтримки малих міст.

Ключові слова: мале місто, міська економіка, регулювання міського розвитку.

Вступ. Сучасний стан міст України характеризується значними відмінностями в рівнях їх соціально-економічного розвитку. Спостерігається надмірна концентрація населення й виробництва у великих містах, стагнація більшості малих міст. Це наслідок неефективного впливу держави в регіональну політику протягом тривалого періоду, що призвело до значних територіальних диспропорцій економічного

© Н.І.Склярчук, 2013